

סוכה נג

משה שווערד

1. תוספות מסכת סוכה דף נג עמוד א

אשה היתה בוררת חיטין לשמחת בית השואבה - בירושלמי פריך היאך בוררת האיכא מעילה דשמן ופתילה היו של הקדש [1] ומשני דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כו. ושם) אמרינן עלה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא [2] וי"ל דבוררת לאו דוקא אלא כלומר היתה יכולה לברור מרוב אורה.

2. שערים מצויינים בהלכה

דף נג. אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה. כתבו התוס' דבוררת לאו דוקא, דהא איכא חשש איסור מעילה כדאיתא במס' פסחים (כו.), אלא היתה יכולה לברור מרוב אורה. ובתשו' רדב"ז (ח"א סי' רצז) מחלק, דאם נר הקדש דולק והולך לאורו אין בו מעילה אלא איסורא, ואם הדליק נרו מנר של הקדש יש בו דין מעילה. ובשער המלך (יו"ט פ"ה הט"ו) הוכיח מכמה גמרות, דאם הולך לאורו אפילו איסורא ליכא, ואם הדליק ממנו איכא איסורא ולא מעילה, וכדתנן במס' ביצה (לט.) שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין, ומבואר מזה דאיכא איסורא. ועי' בדברינו במס' פסחים (שם) שפירשנו יותר.

3. בן יהודע על סוכה דף נג/א

אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנתינו. נראה לי בס"ד כי דברים אלו אומרים אותם הכל מנער ועד זקן והיינו כי עניינים הגופניים מכונים בשם מעשה ילדות ועניינים הנפשיים מכונים בשם מעשה זקנות והאדם יש לו שני מיני עסקים בעולם הזה שהם עסקים של גופניות ועסקים של נפשיות ואם האדם עוסק עסקי הגוף בזריזות ושמחה ובשלימות ועסקי הנפש בעצלות ועצבון ובמחסור הא ודאי יבוש ויכלם מצד עסקי הגוף איך לא תהיה כהנת כפונדקית ועל זה אומרים אשרי ילדותינו הם עסקים הגופניים שלא ביישה את זקנתנו רצונו לומר שלא גרמו לנו בושה בעסק הנפשי שהם עסקי זקנתנו, וחוזרים ואומרים עוד אשרי זקנתנו הם עסקי הנפש שביצירה שכיפרה על ילדותנו הם עסקי הגוף דלא יבצר מהיות בהם איזה מכשול ואיסור הן מצד הדיבור הן מצד המעשה:

4. ספר עבודה ברורה

✓ ובעולת חודש (מאמר ל"ט) כתב, דכוונת הגמ' היא על נשמות שהזכרו לצוא לעוה"ז עוד הפעם בגלגול כדי לתקן מה שקלקלו בגלגול הקודם, ו"ילדותנו" הוא גלגול הראשון, ו"זקנתנו" הוא גלגול השני, וז"ל: "אשרי ילדותנו" היינו לדיקים שהיו להם זכויות בגלגול הקודם, ובגלגול השני והיינו זימי הזקנה ג"כ היה לדיקים גמורים, וזה "לא ביישה את זקנתנו". ומה שאמרו ד"זקנתנו כפרה את ילדותנו" אלו בעלי תשובה, דהיו רשעים בגלגול ראשון, ובגלגול שני (היינו) זימי הזקנה שבו מדרכיהם הרעים, ולכן ימי הזקנה כפרה הם לימי ילדותם. "ואלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא", ולא ראה בצער הגלגול הקשה, כי טלטולי דגברא קשה, רח"ל מהאי עונשא, "ומי שחטא ישוב וימחול לו".

5. רש"י מסכת סוכה דף נג עמוד א

אם אני כאן הכל כאן - דורש היה לרבים שלא יחטאו בשמו של הקדוש ברוך הוא, אם אני כאן הכל כאן - כל זמן שאני חפץ בבית הזה, ושכינתי שרויה בו - יהא כבודו קיים ויבאו הכל כאן, ואם תחטאו ואסלק שכינתי, מי יבא כאן...

6. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף נג עמוד א

רש"י ד"ה אם אני כאן הכל כאן וכו' ושכינתי שרויה בו. אף על גב דאיתא (יומא כ"א ע"ב) דה' דברים חלוק בית ראשון מבית שני, וא' מהם שלא הי' שכינה שרויה בו, נראה דאין הכוונה שלא שרתה שכינה שם ממש, אלא לא הי' באותה מדריגה כבבית ראשון, שהרי מבואר במגילה (כ"ט ע"א) דגלו לבבל שכינה עמהן בבבל, היכא, אמר אביי בבי כנישתא דהוצל, הרי לנו דהי' כאן השראת שכינה, רק לא באותה דרגה של בית ראשון, וזוהי כוונת רש"י אם אני כאן דשכינתי שרויה ודו"ק.

7. תוספות מסכת סוכה דף נג עמוד א

אם אני כאן - פירש בקונטרס שהיה הלל אומר בשמו של הקדוש ברוך הוא אבל בירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו דפריך ולקילוסיו הוא צריך כלומר וכי היה צריך לשבחו והכתיב אלף אלפין ישמשוניה ומשני דכנגד ישראל היה אומר והביב עליו קילוסן של ישראל מן הכל שנאמר (שמואל ב כג א) ונעים זמירות ישראל וכתוב (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ומיהו הא דקאמר אם אתה תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך לא אפשר אלא בשכינה דהא דריש ליה מדכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך.

8. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף נג עמוד א

אם אני כאן הכל כאן. עי' רש"י, וכתב המהרש"א דמרומו באותיות הלל שם א - ד - נ - י, דהוה אותו גמטריא, וזהו אם אני דהיינו קוב"ה וכפירש"י.

9. שערים מצויינים בהלכה

המרובה, והכי פירושו אם אני כאן דהיינו השכינה, הכל כאן יכולין כלל ישראל ליכנס, ואם אין אני כאן מי כאן היאך אפשר שהעזרה תחזיק אוכלסין מרובים, ודפח"ח. ועי' ברש"י עה"כ (צו ח-ג) "ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד", זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה, פי' דכל אחד נמצא אצל פתח אהל מועד.	אם אני כאן הכל כאן. עי' ברש"י מה שפי' בזה, שאמר הדברים בשם הקב"ה. אבל צריך טעם למה אמר דוק בזמן זה. וכתב הגר"מ אריק ז"ל בטל תורה, דכביהמ"ק היה מועט מחזיק את המרובה, וכדתנן במס' אבות (פ"ה) עומדים צפופים ומשתחווים רוחים, ואיתא במ"ר (בראשית פ"ה) דכל מקום שהשכינה שם מחזיק המועט את
--	---

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף נג עמוד א

אמר לה על דאטפת אטפוך וסוף מטיפוך יטופון. וכתב רש"י דידע בו שרצה. ולכאן קשה א"כ הרי הי' כדין מה שהרגוהו, וא"כ למה מחוייב ההורגו מיתה, [1] ותני' הרבנו יונה (אבות פ"ב מ"ו) דכיון דלא הוה עדיין פס"ד שחייב מיתה כל ההורגו רוצח מיקרי וחייב מיתה. [2] וגדולי בעלי המוסר תירצו קושיא זו בדרך אחרת, דהנה כתיב במלכים (ב' ט' ז) גבי יהוא שהרג את בית אחאב, שצוה הנביא ליהוא והכיתה את בית אחאב אדוניך וגו', א"כ הי' כאן ציווי שיכרית את בית אחאב, ובאמת הרגם, ובהושע (א' ד') כתיב ויאמר ד' איליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות ישראל, כלומר דמי יזרעאל היינו מה שהרג את בית אחאב, ולכאן הא הרגם בדין, ופירש"י שם שהרג יהוא בית יזרעאל על שעבדו את הבעל והלכו הוא ובניו אחרי כן ועבדו עבודת עכו"ם, לכן אני חושב עליהם דמי בית אחאב לנקי, חזינא מדברי רש"י יסוד גדול דודאי יש כאן מצוה, אבל זה הכל כשזוה לשם שמים, ואם חזינא דהם עצמם עובדי ע"ז, ראי' שסתם רציחה היתה כאן, ומחשיבים זאת לדם נקי, ולפי"ז שפיר יתבאר כאן, דאה"נ דההוא הי' חייב ברציחה, אבל כמה לש"ש הי' במה שהוא הרגו, ואם לא הי' לש"ש יש כאן רציחה ממש, וחייב מיתה עליו. (ועי' קו"ת ח"ג סי' מ"ו).

11. ספר עבודה ברורה

(ב) ז"ל חת"ס (קובץ תשובות סימן י"ח): יש לתרץ כמ"ש הרמב"ן (שמות יח:יא) מה חטא פרעה שנענש, הלא נגזר עינוי על ישראל. ותירץ, דאה"נ דאילו היתה כוונת פרעה לקיים גזירת הבורא, אז היה נשכר עי"ז כסנהדרין שהורגין החייבין מיתה, אך כוונתו היתה להרע ולהרשיע, לכן נענש, עכ"ד [קנב]. והכא נמי אע"ג שנתחייבת להטיף על דאטפת, מ"מ סוף מטיפך יטופון, שלא היתה כוונתם אלא להרשיע [קנב].

12. גליוני מנחת חן

שם מסרינהו לשעירים שדרינהו למחוזא דלוז. וקשה דמי הרשהו לעשות כן, כיון שמלאך המות הוא שלוחו של מקום. וי"ל דכיון שראה שלמה שלא הגיע זמנם למות, אלא להיות באיזה מקום שגורם המיתה, לכן רצה לשולחם למקום שאין חשש גרם מיתה כלל, והוא לא ידע ששם הוא גזר מיתה שלהם. (עיון יעקב).

13. ספר עבודה ברורה

שמנה אבוקות. כמה טעמים נאמרו מדוע נטל שמונה אבוקות דוקא:

א) המהרש"א כתב, דאי אפשר לומר דאחו האבוקות בין אצבעותיו, ולכן נטל שמונה אבוקות, דבשתי ידיו היה לו מקום לשמונה אבוקות בין כל אצבע ואצבע. והגמ' אמרה דנטל האבוקות "בידו אחת", עכ"ד.

והנה בגמ' שלפנינו ליתא תיבות "בידו אחת". ובפסקי הרי"ד גרס דנטל שמונה אבוקות של אור "בידיו", והיינו בשני ידיו. ולפ"ז שפיר י"ל דבשתי ידיו היה לו מקום לשמונה אבוקות בין כל אצבע ואצבע.

(ב) ז"ל ערוך לנר: אולי רמז בזה על אור שני שמות הקדושים של ד' אותיות הוי"ה ואדנ"י שמשולהבות זו בזו (דהם שמונה אותיות).

(ג) בעין אליהו כתב, דהם כנגד ח' ימי סוכות, דכל יום ויום נחשב כיו"ט בפני עצמו, דחייב לומר הלל שלם בכל יום וגם חלוק בקרבנותיו, וע"ש עוד. וראה בדברינו לעיל (דף מב: ברש"י ד"ה החלל, בד"ה בא"ד. שימי החג חלוקים בקרבנותיהן).

14. שערים מצויינים בהלכה

שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפלה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת מוסף כו'. מכאן הוכיח בתשו' התשב"ץ (ח"ב סי' קסא) דבזמן מקדש שני היו מתפללין שחרית ומוסף אע"פ שקרבו הקרבנות, והתפלות נגדם תיקנו מימות עזרא. ועי' במס' מגילה (יז:): ובמס' ברכות (לג.) שהם תיקנו הנוסח, אלא דמ"מ לא היו נוסח שלהם מדוקדק עם הנוסח שלנו, שהם היו מתפללים שתתקיים בית דוד שלא יחרב ביהמ"ק, ואנן מתפללין שתחזור מלכות בית דוד ושיבנה ביהמ"ק במהרה.

15. גליוני מנחת חן

גמ' ונשידה בתהומא ומנה, ליכא דקאמר ליה מידי וכו'. וקשה אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, - ותירץ הילקוט הגרשוני, דכאן שרצה שהשם יפעול הצלה, אם יעשה איסור בשם הוא לא יפעל כלל, וע"ז אמר אחיתופל דליכא איסור כלל מטעם לעשות שלום בין איש לאשתו.

שם ליכא דקאמר ל' מידי. והקשו האחרונים מה נסתפק, הא אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש, ואפי' שבת מותר לחלל שהוא איסור סקילה, וכש"כ לאו, וכי יש פקו"נ גדול מזה שרצה התהום למשטף עלמא, - ותירץ בשיח יצחק (מכות י"א) דאיסור מחיקת השם נלמד מקרא (דברים י"ב) ואבדת את שמם מן המקום ההוא, לא תעשון כן לה' אלקיכם, וס"ד דיש במחיקת השם מאבזרייהו דע"ז דאין נרחית בפני פיקו"נ.

ובערוך לנר כתב דבסנהדרין (ע"ד): מבואר דעל חילול השם יהרג ואל יעבור, ולכן הי' דוד מסופק שמא יש במחיקת השם משום עוון חילול השם.

16. שערים מצויינים בהלכה

אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא כו'. פרש"י דוד לא היה מורה הלכה בפני רבו אחיתופל, והוא היה שם. ועי' בילקוט שמעוני (ריש פ' בשלח) עה"כ "ויקח משה את עצמות יוסף", משה נטל חרס וכתב עליו שם המפורש והשליך ליאור, מיד צף ועלה על ארונו של יוסף כו', ובתרגום יונתן (שם) עה"כ "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים", כתב בזה"ל ואחוי ליה ה' אילן מריד דארדפני וכתב עליו שמא רבה וטלק לגוי מיא ואתחלין מיא. והרי יש כאן מעשה רב,

וא"כ למה לא סמך על כל זה, ואפשר משום דמשה עשה עפ"י הקב"ה.

17. ספר עבודה ברורה

ה) בערוך לנר בשם נחם פנים (על יו"ד בקונטרס אחרון אות י"ח) תירץ, וז"ל: משה מושבע היה לזה מיוסף, עכ"ל. ונראה דכוונתו, דכיון שהיה מושבע להושיא את יוסף, לכן מותר היה לו למחוק השם, דעשה דוחה לא תעשה של מחיקת השם. ובערוך לנר הקשה, וז"ל: תירוצ זה לא הננתי, דאפילו היתה השבעה בפירוש לזה להטיל שם במים, הרי הוא נשבע לבטל המצות ולא חלה השבעה, עכ"ל. ויש לתרץ קושימו, דלא חשיב "נשבע לבטל המצוה", כי השבעה של יוסף לא היתה בפירוש למחוק את השם, ולכן אפשר לומר דעשה דוחה לא תעשה. וכ"כ נמנחה שלוחה (פרשת בשלח עמוד ז') ואולרות מגדים (פרשת בשלח עמוד של"ה).

1) הערוך לנר בעצמו חירץ, וז"ל: קודם מתן תורה היה ועדיין לא נטוה משה על איסור מחיקת השם, ואפילו קיים המצות כאינו מלוה ועושה, עכ"ז בשביל שזעמ יוסף לא היה יכול להחמיר, עכ"ל. וכ"כ בגליוני הש"ס. ואולי זו כוונת הלחם פנים צאוח הקודס.

והגר"ח שמואלצ'ן (שיחוט מוסר מאמר ל') הקשה, דהא קודם מתן תורה לא היה משה מלוה לקיים השבועה ליוסף, ואיזו עדיפות יש לקיים את השבועה ולעבור על מחיקת השם? ומירץ, דאמנס אחר מתן תורה אי אפשר לעבור עבירה כל שהיא משום חשבונות של מלוה, אבל קודם מתן תורה ניתן להם האפשרות לחשב הפסד מלוה כנגד שכרה, וידע משה רבינו דעדיף לקיים שבועת יוסף ולעבור על מחיקת השם.

18. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נג עמוד ב

בגמ' - נשא אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו כו' שמי שנכתב בקדושה ימחה כו' לעשות שלום לכל העולם וכו'. מכאן מוכח דהא דמוחקין את השם בסוטה אינה מדין הותרה אלא מדין דחוייה, שיש במחיקת השם מעשה איסור אלא בשלום בית דוחה את איסור המחיקה, דהא יליף אחיתופל לכל התורה כולה מסוטה, דאילו הותרה למצות סוטה איך אפשר ללמוד לשאר התורה. וכן עיין ברמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"י"ד) הפוסק דנר ביתו קודם לנר חנוכה משום שלום בית, ולומד ממחיקת השם בסוטה, ומוכח דהוי' דחוייה ושייך בכחה"כ ואינה הותרה למצות סוטה בלבד. ולפי"ז מובנים הדינים דאיום דמאימין על הסוטה לפני שמוחקין את השם, מכיון דהמחיקה לא הותרה ומהוה מעשה איסור, ולכן מאיימין עליה שלא תביאתו לידי מחיקת השם.

19. ערוך לנר מסכת סוכה דף נג עמוד ב

וראיתי בספר חיי אדם שתמה על מנהגנו שאומרים בפזמון המתחיל בי"ג מדות ובכל זאת אנו לי' ולי' עינינו שהרי הכא לא מתיר בגמרא לומר כן אלא במפרש אנו לי' מודים ולי' אנו מיחלות ולענ"ד מנהגנו מיושב ע"פ מה שכתבתי לעיל ביישוב קושית המג"א (סי' ס"א סק"ח) כיון דכל הקהל אומרים הפזמון ליכא חשדא:

20. דף על הדף סוכה דף נג עמוד ב

בגמ': אנו לי - ה ולי - ה עינינו וכו'. על מה שאנו אומרים בסליחות ובנעילה ובכל זאת אנו לי - ה ועינינו לי - ה, הביא הגאון האדר"ת בשם אביו שיותר נכון להגיה אנו ועינינו לי - ה. וז"ל בחיבורו "תפלת דוד" (ע' סד) בפיוט אזכרה אלקים ואהמיה, ובכל זאת אנו ועינינו לי - ה כצ"ל. וכהך דסוכה נ"ג ב' כ"כ אאמו"ר ז"ל (וע"ע שם ע' קכח).

21. ערוך לנר מסכת סוכה דף נג עמוד ב

במתניתן ותשע לתמיד של בין הערבים. בתשובת מהר"מ אלשיך וביום תרועה הקשו מסוגיא דר"ה (ל ב) אמה שכתב הטור (סי' רל"ז) שלא אמרו בערב שיר במקדש ולכאורה ממשנה שלמה דהכא הוי מצי להקשות דאם אין שיר לא הי' כאן ג"כ תשע תקיעות אכן במה שתמצו שם מתורץ גם זה:

22. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נג עמוד ב

שם. במצות הצוצרות. מפשטות הפרשה (במדבר, פרק י') נראה שבתקיעת החצוצרות קיימות ג' מצוות שונות, ויש לעמוד על טיבן:

1) מצות תקיעה לשם הקהלת העם. לכאורה לא נהגה מצוה זו אלא לשעה - בימי משה בלבד. ברם לפי הנ"ל גם מצוה זו נוהגת לדורות בפתיחת השערים במקדש, וגם בתקיעת החצוצרות בע"ש במקדש.

2) מצות תרועה בעת צרה. עיין ברמב"ן בסה"מ (מצוה ה') המונה אותה למצות תפלה בעת צרה והיא מצוה לעצמה. מצוה זו מחייבת תרועה בחצוצרות בתעניות. והנה חז"ל (בשבת דף ט ב) אומרים "תענית ציבור איכא כנופיא". ויש להתבונן ביחס שבין תענית לכנופיא. ומסתבר שבתרועות בחצוצרות בתעניות יש שני קיומי מצוות: א) תרועה בעת צרה; ב) תרועה להקהלת העם. עת צרה מחייבת הקהלת העם שיבוא בכינופיא להתפלל, להריע, לצום ולשוב בתשובה על צרתם. וכן אמרה אסתר "לך כנוס את כל היהודים וצומו וגו'". ונראה דציבור של עשרה עומדים במקום הכלל ישראל כולו דעשרה הן עדה. "ונקדשתי בתוך עדת בני"י" - עדת עשרה היא כישראל כולו וככל הציבור. בתענית צבור - יש דין צרה לכלל ישראל, ועשרה שצמים מקיימים צום עבור כל העם. משום כך מחייב הצום כינופיא, דבכל תענית צבור יש קיום תענית של הקהלת ישראל וכינופיתם. יוצא דהתקיעות בתעניות גם הן תקיעות להקהלת העם.

3) מצות תקיעות של שמחה בעת הקרבת קרבנות הציבור שבמקדש. התקיעות הללו הן קיום שמחה המתקיימת ע"י שירת הכהנים. ויל"ע לגבי התקיעות של שאיבת המים באיזו מצוה נכללות. ומסתבר כי בכלל המצוה האחרונה הן - בתקיעות של שמחה, "וביום שמחתכם ובמועדיכם גו' ותקעתם וגו'". יש בתקיעות לשאיבת המים ולהבאתם קיום מצות שירה של שמחה במקדש ושל שמחת יום טוב. ואעפ"כ אין תקיעות אלו חלות בגוף של קרבן צבור אלא קיום דשמחה ושירה הן במקדש.

23. ספר עבודה ברורה

ובערב שבת היו מוסיפין שש שלש להבטיל את העם ממלאכה. איתא בשבת (דף לה:) שש תקיעות

תוקעין ערב שבת: ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות, שניה - להבטיל עיר וחנויות, שלישית - להדליק את הנר, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר: שלישית לחלוץ תפילין. ושוהה כדי צליית דג קטן, או כדי להדביק פת בתנור, ותוקע ומריע ותוקע ושובת.

ומכאן הוכיח בהגהות הגרא"מ הורוויץ דחז"מ חייב בתפילין (ע' אר"ח סימן ל"א סעיף ב' דנחלקו הפוסקים בזה), דאל"ה בצרי חדא לרבי יהודה הנשיא דשלישית תוקעין כדי לחלוץ תפילין, דהרי הכא איירי בערב שבת של חז"מ. ודוחק לאוקמי סתמא דמתניתין דלא כוותיה. ובגמרא רק אמרו דלא כרבי יהודה, ולא אמרו דלא כרבי יהודה הנשיא.

24. ערוך לנר מסכת סוכה דף נג עמוד ב

בגמרא ופלגא לא עביד. ק"ק הא ודאי ד' מתנות של חטאת הם ג"כ רק חדא מצוה ואעפ"כ בעולה ואשם אמרה תורה שלא יעשה רק ב' מתנות (זבחים נג ב) ובכבוד מעשר ופסח רק מתנה א' (שם נו ב) וא"כ נמי נימא פלגא דמצוה עביד ופלגא לא עביד אע"כ דכאן רצתה התורה שיהי' הכל חדא מצוה וכאן רצתה שיהי' החלק ממנו מצוה וא"כ גם בהקהיל הקהל י"ל דרצתה התורה שהתקיעה לבד יחשב מצוה שלמה וכ"ת כיון דעכ"פ רק מתנה אחת מעכבת אפילו בחטאת כדאמרינן בזבחים (מז א) א"כ רק המתנה האחת חשיבא עיקר מצוה בכולהו ובחטאות הפנימיות שמעכבין כל המתנות באמת לא מצינו שבפחות מזה יהי' ג"כ מצוה מ"מ יקשה מחטאת העוף דצריך הבדלה שימלוק ב' סימנים ובעולה רק סימן א' אף שבכל א' הוי מצוה שלימה וכן בתפילין הוי הד' פרשיות חדא מצוה ובמזוזה ב' פרשיות ואעפ"כ לא חשיב בעולה ובמזוזה פלגא דמצוה וצ"ע לחלק ביניהם:

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף נג עמוד ב

נטילת ד' מינים שלא בב"א וגדר תקיעה ותרועה
אמר רחמנא פלגא דמצוה עביד וכו'. הנה ידוע שיטת הבה"ג דד' מינים שבלולב אם נטלם בזאח"ז שלא
בבת אחת נמי יוצא יד"ת, ור"ת חולק ע"ז וס"ל דבעינן בבת אחת ממש.
וכתב החלקת יואב (או"ח סי' ל"א) להוכיח מסוגיין כהבה"ג, שהרי מבואר בסוגיין דכיון דתקיעה ותרועה
אחת היא, לא שייך שתאמר התורה דיש מקום דמצוה בתקיעה לבד שהרי הוא פלגא דמצוה, וא"כ ה"נ
בלולב אם יש מצוה ליטול כולם ביחד, א"כ ערבה שבמקדש שציותה עליה התורה, הוה פלגא דמצוה,
אלא ראי' שגם בזאח"ז יש מצוה וכל אחד הוה מצוה לעצמו, ואי קשיא לך דהא ר"י דפליג הרי לא פליג
בעצם זה היסוד אלא ס"ל דתקיעה דהתם רשות היא אבל לעולם ס"ל בהאי ענינא דלא שייך פלגא דמצוה, וא"כ
ר"י לשיטתו דודאי ס"ל דלולב צריך אגד א"כ היאך שייך מצוה בערבה במקדש, צ"ל דסוגיא דהכא ס"ל כמ"ד
דערבה במקדש היו זוקפים ולא נוטלים, וא"כ לא שייכא כלל מצוות ערבה לדין נטילת לולב דזה נטילה וזה
זקיפה, ולכן לא שייך כלל לענין דפלגא דמצוה, אבל אה"נ למ"ד דערבה במקדש נוטלין ע"כ דס"ל לר"י דאין
חסרון בפלגא דמצוה ודלא כמשמעות סוגיין, וא"כ ראי' מסוגיין להלכה דקיי"ל כרבנן דלא אמר רחמנא פלגא
דמצוה עביד, א"כ ודאי דד' מינים נוטלין בזאח"ז שהרי נמי קיי"ל דערבה במקדש בנטילה ולא אמר רחמנא פלגא
דמצוה עביד, עכת"ד.

ולכאור' נראה דודאי לא שייך לומר הגמ' כפשוטה דפלגא דמצוה לא אמר רחמנא עביד, דאי מצוותו בכך
מה שייך בזה פלגא דמצוה, אלא כוונת הגמ' דלרבנן דתקיעה ותרועה אחת היא, אין הכוונה שיש כאן
שני קולות שהתורה אמרה שתי קולות אלו מצוה אחת היא, אלא הכוונה מצוה אחת היינו דזה הקול שצריך
למצוה, וקול אחד הוא, וזה צורת הקול למצוה, ע"ז אמרה הגמ' דלא אמר רחמנא פלגא דמצוה עביד היינו
שיעשה רק תקיעה דחסר בעצם הקול, והוה כחצי קול, כיון דאמרה תורה דדוקא תקיעה ותרועה קול אחר
הוא, וזוהי כוונת הגמ' פלגא דמצוה |אף על פי שאין זה משמעות המילים כ"כ|, אבל ודאי בד' מינים יש
כאן ד' מינים שכל מין יש לו משמעות בפנ"ע רק התורה אמרה ליטלן יחד א"כ איזה חסרון שייך היכא
שאמרה תורה ערבה בפנ"ע, שיהא פלגא דמצוה הא יש לזה משמעות וחשיבות בפנ"ע ואין כאן שום
חסרון ודו"ק.

26. רש"י מסכת סוכה דף נג עמוד ב

ולא כלום - לא היה מפסיק בינתיים, אלא כדי נשימה.

1. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נג עמוד א
ויש להפנות עיוננו ברמב"ם דלגבי שמחת בית השואבה בסוכות הוא כותב, (פ"ח מלולב הלי"ב)
וז"ל: בחג הסוכות היתה יום שמחה יתרה וכו'. ברם לגבי הדין של שמחת יום טוב כותב (פ"ו
מיו"ט הלי"ז) וז"ל: ז' ימי הפסח וח' ימי החג עם שאר ימים טובים כו' דחייב אדם להיות בהן
שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו כו' שנא' ושמחת בחגך וגו'. ולכאורה הדבר צריך ביאור מהו
החלוק בין שני דיני השמחה שברמב"ם.

ואשר יראה לומר ביסוד הדבר שהשמחה האמורה בכל המועדות היא להיות שמח וטוב לב,
ושמחה זו אינה תלויה במקום מסוים, אלא חובת גברא היא בזמן המועד. אמנם הדין השני
של שמחה יתרה בחג הסוכות הנלמדת מהקרא "ושמחתם לפני ד' אלקיכם שבעת ימים" דין
מסוים הוא במקום המקדש דהיינו לפני ד'.

ועיין ברמב"ם (פ"ח מלולב הל"ט"ו) וז"ל - וכל המגיס דעתו כו' במקומות אלו חוטא ושוטה וכו'.
ויש לעמוד על כוונת המילים "מקומות אלו". ונ"ל שבע"כ מוכרח מזה דדין שמחה יתרה חל
דוקא במקומות מסוימים והיינו במקדש אבל לא חוץ למקדש. ויסוד הדבר הוא כי שמחה יתרה
היא שמחה לפני ד' והוא דין מיוחד במקום המקדש לפני ד'.

יוצא מכך דשמחה סתם שייכת בכל מקום כי היא דין חובת גברא במועד אך שמחה יתרה
שייכת רק כשהגברא נמצא לפני ד'. ובכך בחג הסוכות שנתחייב בשמחה יתרה השמחה
קיימת במקום שהוא לפני ד' במקדש - דהשמחה היתרה תלויה במקום ולא רק בגברא.

ובזה מיושבת תמיהת הט"ז (או"ח תק"ס סק"ז) דבגמ' ברכות (לא א) איתא שאסור לאדם
למלאות שחוק פיו בעוה"ז. והט"ז מדייק מלשון הש"ע בעוה"ז בלי המלים "בגלות הזה"
כבטור שהאיסור הוא אפי' בזמן הבית. וא"כ ניתן להעיר על שמחת בית השואבה והאיך
הרבה דוד המלך לשמח בכל עוז לפני ארון הברית. ונראה דלפני ד' שאני, שהאיסור למלא
שחוק פיו הוא דוקא כשאין הגברא נמצא לפני ד', וכשדוד רקד לפני ארון הברית היה שמח
לפני ד' יושב הכרובים, והיה חייב לשמוח שמחה יתרה ולמלאות פיו בשחוק.

וז"ל מעשה רב של רבינו מרן החסיד הגר"א זצוק"ל (רל"ג): הגאון ז"ל היה שמח מאד
בחג הסוכות כו' ובשמחת תורה היה הולך לפני הס"ת שמח מאד ברוב עוז וחדוה וחכמת
אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת ומספק כף אל כף ומפזז ומכרכר בכל עז לפני הס"ת כו'
וכשהוחזר הס"ת לאה"ק שוב לא היה שמח כ"כ רק כמו שאר יום טוב עכ"ל.

ואשר יראה לומר בביאור מנהג הגר"א שבשמחת תורה כשספר התורה בחוץ יש דין של
שמחה לפני ד' ולפיכך שמח הגר"א זצ"ל בכל עוזו לפני הס"ת דהיינו לפני ד' - כדין שמחה
יתרה בסוכות במקדש וכדוד לפני ארון הברית - וכשהוחזר הספר היתה חובת השמחה כמו
בכל יום טוב להיות שמח וטוב לב אבל לא לשמח שמחה יתרה.

סימן קמח

בזמן שמחת בית השואבה

ועיין במשנה בסוכה (מה, א) "מלות ערצה כילד מקום היה למטה מירושלים וכו' ומלקטין משם מורביות של ערצה וזאין חוקפין אותן בלידי המזבח וכו' תקעו והריעו ותקעו", וכתו' שם פירשו "תקעו והריעו ותקעו משום שמחה", הרי דיש מלות שמחה גם בכל עבודת היום בחג, ונראה דכ"ז משום שמחת בית השואבה. ועיין כן להלבוש (בס"ר תרס"ד) שנתן טעם לחציטת ערצה בקרקע או בכלים, דכ"ז הוא משום שמחה כמו שמחת בית השואבה וז"ל, "ואחר שהקיפו עמה וגמרו ההושענות נוהגין לחצות

סוכה נג, א, תניא אמר ר' יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה צעינו, כילד שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה משם לקרבן מוסף משם לתפילת המוספין וכו' מלאן ואילך לשמחת בית השואבה". ופשטות ל' הברייתא נראה דכל סדר זה דתמיד של שחר משם לתפלה, כ"ז בכלל השמחה דבית השואבה, דהקיום של שמחת בית השואבה הוא כל היום והלילה, ותחילתו דתמיד של שחר ונמשך כל היום והלילה כמו שמונה והולך דברייתא.

(סופ"ח מלוכל), דכולם בכלל מלות שמחה במקדש, ומלות שמחה במקדש נוהגים ביום ובלילה, וכמש"כ לעיל (סימן קמ"ט) דקרא ושמחתה דשמחת לולב הוא עלמו המחייב של שמחת בית השואבה, עיין שם.

אזתה על הקרקע או על הכלי פעמיים או שלש, וכל המנהגים הללו שעושים בחג הוא משום שמחה דכ' ושמחת בחגך, כמו שעשו בו שמחת בית השואבה".

אולם מלשון הרמב"ם (בפ"ח מלוכל הלכה יד) שכתב, "מתחילין מאחר שהקריבו תמיד של בן הערב"יים לשמחה שאר היום עם כל הלילה", נראה מלשנו דתחילת השמחה היא לאחר תמיד של בין הערבים, ומאז הוא זמן שמחת בית השואבה ולא קודם לכן, וז"ע בכ"ז.

והביאור בזה נראה, דכל דיני שמחה במקדש ילפינן להו מקרא דושמחתה לפני ה' א' שבעת ימים, דפסוק זה מחייב דנטילת לולב במקדש כל שבעה כדאיתא בגמ' (מג, א), וכל' הירושלמי (בריש פ"ד) בשמחת לולב הכתוב מדבר, ומזה ילפינן לכל דיני השמחה במקדש בתקיעות דערצה דהקפות לשמחת בית השואבה כמפורש ברמב"ם

3. ספר גבורת יצחק- סוכות |ר' סורוצקין|

ענין טו

שמחת חסידים בבית השואבה

והמושל בנפשו, שהמושל בנפשו אע"פ שעושה המעשים הטובים והחשובים הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם ויכבוש את יצרו, אבל החסיד הוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירבו תאומו ויעשה הטובות והוא נכסף ומתאוה עליהם, ולפי"ז י"ל דזהו מש"כ רש"י כל חסיד מעיקרו משמע שהוא לא צריך להתגבר על יצרו כיון שמעולם לא נמשך בחר רע אלא שמעוררו ה"י ירא ה', משא"כ בעלי תשובה שנמשכו בחר פעולות רעות אע"ג שעשו תשובה ועושה טוב הוא מתאוה אל פעולות הרעות ונכסף אליהם ולכן לא הוא חסיד.

בסוכה דף נ"א תנן מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה נימיו, חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באזוקות של אור ואומרים לפנייהם דברי שירות ותשבחות, ולהלן בדף נ"ג ת"ר יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא זיישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה יש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו, ופירש"י אלו חסידים כל חסיד הוא חסיד מעיקרו, וי"ל דביאור דבריו דהנה הרמב"ם בפ"ו משמונה פרקים ביאר החילוק בין החסיד המעולה ובין הכובש את יצרו

אבן ז"ע דאס חסידים לא חטאו מעולם מ"ט
אלו ואלו אומרים מי שחטא ישוב וימחול
לו כשלא חטאו מעולם, והנה בפ"ו מאבות מ"א
תן שהעוסק בתורה לשמה מכשרתו להיות
חסיד, והנה הרמב"ם בפ"י מהל' תשובה ה"ה
כתב בשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל
עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה
וכדי לקבל שכר עד שתראה דעתן וימתכמו
חכמה יתירה מגלין להם רו זה מעט מעט
ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישיגוהו
ודעוהו ויעזדוהו מאהבה, הרי אין אדם לומד
לשמה מעיקרא ורק לאחרי שיתחכם חכמה
יתירה לומד לשמה, וא"כ איך אמר שכל חסיד
הוי מעיקרו וכדתיא שחסידים אומרים אשרי
ילדותו שלא ציישה את זקנותו, כשלא נעשה
חסיד רק לאחרי שעסק לשמה וכדחנן שמי
שעוסק בתורה לשמה מכשרתו להיות חסיד.

והגדה בצרכות דף נ"ז ב' לגירסת רב נסים
גאון הרואה ר' עקיבא בחלום יאפה
לחסידות, ובפרק חלק דף ק"י אספו לי חסידי
אלו ר"ע וחבריו, הרי דר"ע ה' חסיד ואע"ג
שלא היה חסיד מעיקרו, והנה רבנו חננאל
בסוכה כתב חסידים ואנשי מעשה לא טעמו
טעם חטא צילדותם ואח"כ כתב חסידים בעלי
תשובה, ונ"ב דאס בע"ת לא טעם טעם חטא
צילדותו איך הוי בע"ת.

וגראה דביומא דף פ"ו אמר ר"ל גדולה
תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות, איני
והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשו לו
כוכיות לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה, והנה
בחדשי הר"ן פסחים דף ח' מצואר לחסיד
עושה כל המצות מאהבה, וא"כ חסיד צודאי
עושה תשובה מאהבה שזדונות נעשו לו כוכיות,

ולפי"ו נראה דמש"כ רש"י כל חסיד הוי חסיד
מעיקרו שלא נתכוון רש"י לומר שלא חטא
מעולם כ"א דאפילו ה' בעל תשובה וכמש"כ
הר"ח בסוכה מ"מ כיון שעשה תשובה מאהבה
ודונות נעשו לו כוכיות ע"כ הוי חסיד מעיקרו,
ועכ"פ נמצינו למדין דחסיד באמת הוי אפילו
כשנעשה חסיד אח"כ ורק דע"י שעוסק במצות
מאהבה נחשב חסיד מעיקרו ולא בע"ת, ולפי"ו
א"ש הא דר"ע נחשב חסיד וגם א"ש הא
לחסידים אומרים מי שחטא ישוב וימחול לו
דשפיר חטאו ועשו תשובה, וכמו"כ א"ש מאי
דתן דהעוסק בתורה לשמה מכשרתו להיות
חסיד ואע"ג דלא הוי חסיד מעיקרו, ע"י עסק
תורה לשמה עושה תשובה מאהבה ועי"ו נעשה
חסיד מעיקרו.

והגדה בספר דעת חכמה ומוסר מאמר נד
מצאר ר' ירוחם שעיקר השמחה של זמן
שמחתנו היא השמחה של סליחת עונות וכפרת
חטא מיום הכפורים ומציא ראייה מהא דהגמרא
מתאר לנו השמחה הגדולה של שמחת בית
השואבה שאמרו שירות ותשבחות והשירות
ותשבחות היו מי שחטא ישוב וימחול, ונ"ע
דהלא חסידים לא חטאו מעולם ומ"מ היו שרים
ומשכחים אשרי מי שלא חטא, הרי נראה
דהשמחה הגדולה של חג הסוכות לא הוי
השמחה היוצאת מיום הכפורים, אולם להמצואר
דאף חסיד חטא ורק כיון שעשה תשובה
מאהבה שזדונות נעשו לו כוכיות ע"כ הוי כאלו
לא חטא מעולם שפיר שייך שמחת החסידים
בסוכות ליוה"כ, ומ"מ ה' שיר מיוחד בשמחת
בית השואבה לחסידים כיון שהם זכו לדרגא
שזדונות נעשו כוכיות בעוד ששאר אנשים לא
זכו רק לתשובה מיראה שזדונות נעשו כשגגות.